

Gespreksnotitie voor het rondetafelgesprek 'Regio Deals' van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer op 24 april 2024
Anet Weterings – Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)

De inzichten die ik hier deel over de werking en impact van de Regio Deals zijn gebaseerd op het onderzoeksprogramma '[Regio Deals voor brede welvaart](#)' dat het PBL op verzoek van het ministerie van LNV heeft uitgevoerd tussen 2019 en 2022, parallel aan de selectie en uitvoering van de Regio Deals gedurende de kabinetsperiode Rutte-III. Het doel van het PBL-onderzoeksprogramma was kennis ontwikkelen over brede welvaart in de regio en hoe dit via beleid kan worden bevorderd.

Belang van centraal stellen brede welvaart

Binnen de Regio Deals werken Rijk en regionale partijen samen aan het versterken van de brede welvaart in de regio. Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden en van invloed is op hoe het gaat met de inwoners van de regio (economische, sociale, fysieke en ecologische aspecten) met oog voor hoe de huidige brede welvaart in de regio (de dimensie 'hier en nu') samenhangt met de toekomstige brede welvaart ('later') en die in andere regio's ('elders') en voor de verdeling van brede welvaart tussen groepen inwoners (CBP, SCP & PBL 2022). Het centraal stellen van brede welvaart in beleid draagt bij aan een brede blik op hoe het gaat met de inwoners, zodat er geen zaken over het hoofd worden gezien. Daarnaast creëert brede welvaart centraal stellen bewustzijn voor de integrale afweging die nodig is tussen de genoemde aspecten, dimensies en groepen (Weterings et al. 2022). Niet iedereen hecht evenveel waarde aan dezelfde zaken en de meningen verschillen over wat nodig is voor de brede welvaart van mensen en welke groep prioriteit heeft. Bovendien zijn sommige aspecten en dimensies van brede welvaart niet goed met elkaar te verenigen. Zo betekent aanleg van bedrijventerreinen ten behoeve van de werkgelegenheid, minder open ruimte of groen. Bij dat soort afruilrelaties is het de vraag wat ten koste van wat mag gaan.

Regionale blik bij brede welvaart

De regiospecifieke insteek van de Regio Deals past goed bij beleid gericht op het bevorderen van brede welvaart (Evenhuis et al. 2020). Naast individuele omstandigheden hangt brede welvaart ook af van de omstandigheden in de regio waar iemand woont (bijvoorbeeld het aantal en type banen, scholen en voorzieningen die zij kunnen bereiken of de kwaliteit van de fysieke leefomgeving). Bovendien kan de waardering van de verschillende aspecten van brede welvaart regionaal verschillen, zo wonen sommigen liever in een landelijke omgeving en anderen juist in de stad.

Betrokkenheid van het Rijk

Hoewel de Regio Deals zijn gericht op de aanpak van regiospecifieke problemen, is betrokkenheid en inzet van het Rijk om meerdere redenen van belang. Nationaal beleid kan regionaal verschillend uitpakken en onbedoeld de brede welvaart in sommige regio's negatief beïnvloeden. Zo draagt het bouwen van windmolenparken of kerncentrales in één of enkele regio's bij aan de nationale klimaatdoelen, maar zijn de lasten vooral voor de inwoners van die regio's. Ook hebben de verschillende beleidsterreinen waar brede welvaart in tot uiting komt een (deels) nationaal karakter (bijvoorbeeld gezondheidszorg en onderwijs). Daarnaast heeft het Rijk een coördinerende rol bij regiospecifiek beleid. Als enige partij die bij alle Regio Deals is betrokken, kan het Rijk zorgdragen voor de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen regio's om zo sneller tot een oplossing van de regionale opgaven te komen. Ook is het aan het Rijk om te zorgen voor de bovenregionale afstemming van beleid in de verschillende Regio Deals om te voorkomen dat de aanpak in de ene regio nadelig uitpakt voor de brede welvaart van inwoners in andere regio's.

Regio Deals bieden ruimte om te leren over waar wat nodig is en voor wie

Het bevorderen van brede welvaart is gebaat bij lerend en adaptief beleid. Omdat vele zaken een rol spelen bij brede welvaart is bij aanvang van beleid vaak moeilijk te overzien wat er nodig is om de brede welvaart in de gewenste richting te bevorderen. Tegelijkertijd is afwachten tot er meer duidelijkheid is vaak niet wenselijk vanwege de urgentie van opgaven. Het alternatief is om voorlopig beleid te formuleren op basis van wat op dat moment wél bekend is en vervolgens in de praktijk systematisch te verkennen wat wel en wat niet werkt. Zo kan gaandeweg de effectiviteit van beleid worden verbeterd. Via de Regio Deals kunnen het Rijk en regionale partijen op deze manier samen komen tot een beter beeld van wat nodig is voor de brede welvaart van de inwoners in de verschillende regio's en wat daarvoor van welke partij nodig is. Om deze potentie van de Regio Deals te benutten, is het wel van belang de volgende zaken in ogenschouw te nemen.

Maak expliciet wat wordt nagestreefd

De doelen van de Regio Deals laten zien dat er oog is voor meerdere aspecten van brede welvaart, maar keuzes in wat prioriteit krijgt en ten koste van wat dat mag gaan blijven vaak impliciet. Er bestaat geen algemeen geaccepteerd beeld van wat politiek en maatschappij nodig achten bij brede welvaart, voor wie, waar en wanneer (Maas & Lucas 2023). Het is daarom aan de bij de Regio Deal betrokken bestuurders om alle zaken en belangen tegen elkaar af te wegen en te besluiten wat van publiek belang is voor de brede welvaart in de regio. Dat bepaalt wat met de Regio Deal wordt nagestreefd en waar beleidsacties aan dienen bij te dragen. Alleen als dat duidelijk is, kan worden achterhaald of de Regio Deal de gewenste impact op de brede welvaart in de regio heeft.

Aanvullende meting veranderingen door Regio Deal

In de Regio Deals is veel aandacht voor het in beeld brengen van de veranderingen die beleid teweegbrengt: jaarlijkse rapportage van projectresultaten en via monitoring van brede welvaart. Dit biedt relevante inzichten voor beleid, maar om de impact van de Regio Deal op de brede welvaart in de regio te achterhalen is meer nodig. Het monitoren van brede welvaart laat zien hóe de brede welvaart in de regio verandert, maar niet of dat komt door de Regio Deal. De brede welvaart kan ook door vele andere zaken veranderen, zoals economische groei of het uitbreken van de COVID19-pandemie. Zicht krijgen op het effect van de Regio Deal op de brede welvaart kan wel door uit te denken onder welke voorwaarden en op welke wijze de geplande acties bijdragen aan het uiteindelijk komen tot de gewenste situatie in de regio, en vervolgens vinger aan de pols te houden of die acties in de praktijk ook zo uitpakken (Weterings et al. 2021). Deels gebeurt dit al door het rapporteren van projectresultaten. Maar voor een goed beeld van het effect van elke actie is een extra stap nodig. Zo is het bij subsidies van belang om niet alleen te meten of deze zijn verstrekt aan de beoogde doelgroep, maar ook of dat voldoende is om hun situatie in de gewenste richting te veranderen. En als dat niet zo is, te achterhalen waarom het verwachte effect uitblijft. Dat biedt waardevolle informatie over welke aanpassingen nodig zijn om wel tot een effectieve aanpak te komen in vervolgebied.

Benutten inzichten in vervolgebied, ook buiten de Regio Deals

Voor een lerende en adaptieve beleidsaanpak is het van belang dat gedurende de looptijd van de Regio Deal ruimte is voor tussentijdse reflectie op de effecten tot dan toe en, indien nodig, het tussentijds bijstellen van de aanpak (Weterings & Verwoerd 2020). De inzichten die binnen een Regio Deal worden opgedaan kunnen ook van nut zijn voor het verbeteren van beleid in andere regio's of op rijksniveau. Als het Rijk zorgt dat deze inzichten breed worden gedeeld, ook met regionale partijen en departementen die niet betrokken zijn bij het Regio Deal programma, kunnen de Regio Deals ondanks de korte looptijd bijdragen aan structurele verbeteringen in beleid.

Referenties

- CPB, PBL & SCP (2022), *Verankering van brede welvaart in de begrotingssystematiek: voortgangsrapportage van de drie gezamenlijke planbureaus*, Den Haag: Centraal Planbureau, Planbureau voor de Leefomgeving en Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Evenhuis, E., A. Weterings & M. Thissen (2020), *Bevorderen van brede welvaart in de regio: keuzes voor beleid*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Maas, T. & P. Lucas (2023), *Brede Welvaart en de SDG's: Overeenkomsten, verschillen, en rollen voor beleid*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Weterings, A. & L. Verwoerd (2020), *Verkennen waar wat werkt*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Weterings, A., M. Thissen & E. Buitelaar (2021), *Zicht op het effect van de Regio Deals op de brede welvaart*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Weterings, A., M. van der Staak, F. Daalhuizen, E. Evenhuis, M. Thissen & L. Verwoerd (2022), *Keuzes bij het bevorderen van de brede welvaart in de regio: inzichten uit het PBLonderzoeksprogramma 'Regio Deals voor brede welvaart', 2019-2022*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.